

ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان

علی مشهدی^{۱*}، رضا سلطانی شال^۲، فاطمه میردورقی^۳ و بتول بهرامی^۳

دریافت مقاله: ۸۹/۱۲/۲۶؛ دریافت نسخه نهایی: ۹۱/۲/۳؛ پذیرش مقاله: ۹۱/۳/۹

چکیده

هدف: هدف پژوهش تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان بود. **روش:** روش پژوهش توصیفی-پیمایشی بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای از میان ۹۲۲۴۹ دانش‌آموز پایه سوم، چهارم و پنجم ابتدایی مدارس دولتی شهر مشهد در سال تحصیلی ۹۰-۸۹، تعداد ۵۰۷ دانش‌آموز انتخاب شد. ابزارهای پژوهش پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی، مقیاس تجدیدنظرشده اضطراب آشکار کودکان رینولدز و ریچموند (۱۹۷۸)، مقیاس افسردگی کودکان کوکس (۱۹۷۷) و مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان مارچ، پارکر، سالیوان، استالینگ و کانرز (۱۹۹۷) بود. **یافته‌ها:** تحلیل داده‌ها نشان داد اعتبار بازامایی و همسانی درونی کل مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان به ترتیب ۰/۴۸ و ۰/۷۹ است. همچنین همبستگی این مقیاس با مقیاس اضطراب آشکار و مقیاس افسردگی کودکان به ترتیب برابر با ۰/۳۸ و ۰/۰۲ بود که بیانگر روایی همگرا و واگری مقیاس مذکور است. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نیز نشان داد که الگوی ۴ عاملی مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان در جامعه ایرانی برازش خوبی دارد. **نتیجه‌گیری:** مقیاس چندبعدی اضطراب مشخصه‌های روان‌سنجی قابل قبولی در جامعه ایرانی دارد و یک ابزار غربالگری مفید جهت شناسایی کودکان مبتلا به اختلال‌های اضطرابی است.

کلید واژه‌ها: اضطراب کودکان، ویژگی‌های روان‌سنجی، مقیاس چندبعدی

Email: Mashhadia@yahoo.com

۱. نویسنده مسئول، استادیار روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد

۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد

۳. کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی دانشگاه فردوسی مشهد

مقدمه

اضطراب یک احساس و هیجان ناخوشایند است که به واسطه ادراک فرد از تنیدگی و تغییرات جسمانی بدن به وجود می‌آید. اختلال‌های اضطرابی از متداول‌ترین شکل‌های آسیب‌شناسی کودکان و نوجوانان به‌شمار می‌رود (پین، هلفیستاین، بار-هیم، نلسون و فاکس^۱، ۲۰۰۹)، به‌گونه‌ای که مطالعات متعدد بیانگر افزایش روزافزون شیوع این اختلال‌ها در کودکان آمریکایی و اروپایی است (اسبجورن، هویر، دیربورگ، لث و کندال^۲، ۲۰۱۰) و همین امر سبب شده در دهه اخیر، علاقه پژوهشگران به پژوهش در زمینه علائم اختلال‌های اضطرابی کودکان و نوجوان افزایش یابد (ایشیکاوا، ساتو و ساساگوا^۳، ۲۰۰۹). اما به‌رغم این شیوع بالا، بسیاری از کودکان دچار اختلال‌های اضطرابی بدون درمان باقی می‌مانند (ماناسیز^۴، ۲۰۰۸)، و یکی از مهمترین دلایل این موضوع عدم تشخیص دقیق علائم اضطرابی کودکان توسط والدین و نیز عدم توانایی کامل کودکان در بروز حالت‌های اضطرابی و گزارش آن‌ها به درمانگر است (بالدوین و دادز^۵، ۲۰۰۷). درعین حال در اغلب مواردی که از یک مقیاس برای سنجش اضطراب کودکان استفاده می‌شود، توافق بسیار بالایی بین والدین و کودکان درباره علائم اختلال دیده می‌شود (باربوسا، تانوک^۶ و ماناسیز، ۲۰۰۲)، که این امر نشان‌دهنده سودمندی استفاده از ابزارهای دقیق سنجش انواع اختلال‌های اضطرابی است.

چندین ابزار سنجش اضطراب برای کودکان ساخته شده است. برای مثال می‌توان به مقیاس تجدیدنظرشده غربالگری مرتبط با اختلال‌های هیجانی کودکان^۷ و مقیاس اضطراب کودکان اسپنس^۸ اشاره کرد که هر دو مبتنی بر معیارهای تشخیصی اختلال‌های اضطرابی در چهارمین راهنمای آماری و تشخیصی اختلال‌های روانی شکل گرفته‌اند و این درحالی است که این معیارهای تشخیصی بر اساس توافق متخصصان درباره علائم نمونه‌های کودکان دچار اختلال و در محیط‌های بالینی است (بالدوین و دادز، ۲۰۰۷) و نمونه‌های جمعیت غیربالینی را شامل نمی‌شود. مقیاس تجدیدنظرشده غربالگری اضطراب از ضریب اعتبار، روایی همزمان و روایی افتراقی خوبی برخوردار است، اما در جمعیت کودکان غیر بالینی ساختار عاملی خوبی نشان نمی‌دهد (موریس، درسن، بوگلز، ویکس و ون ملیک^۹، ۲۰۰۴). مقیاس اضطراب کودکان

1. Pine, Helfinstein, Bar-Haim, Nelson & Fox
2. Esbjørn, Hoeyer, Dyrborg, Leth & Kendall
3. Ishikawa, Sato & Sasagawa
4. Manassis
5. Baldwin & Dadds
6. Barbosa, Tannock & Manassis
7. screen for child anxiety related emotional disorders-revised (SCARED-R)
8. spence children's anxiety scale
9. Dreesen, Bogels, Weckx & van Melick

اسپنس نیز که به ارزیابی اختلال‌های اضطرابی کودکان غیربالیینی پرداخته، اعتبار بازآزمایی بسیار پایینی داشته، و همسانی درونی آن $0/6$ تا $0/8$ است (اسپنس، پالا، بارت و تارنر^۱، ۲۰۰۳). عامل کلی این مقیاس قادر است کودکان مضطرب را از کودکان غیرمضطرب در جمعیت غیربالیینی متمایز سازد اما قادر به تمایز بین کودکان دارای اختلال‌های اضطرابی و کودکان دارای سایر اختلال‌های روان‌شناختی نیست (والکاپ، آلبانو، پیاستینی، بیرماهر و کامتون و شریل^۲، ۲۰۰۸).

یکی از ابزارهای سنجش اختلال‌های اضطرابی کودکان که حاصل مطالعات تجربی است، مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان^۳ است (مارچ، پارکر، سالیوان، استالینگ و کانرز^۴، ۱۹۹۷). مبنای نظری این مقیاس این است که راهنمای آماری و تشخیصی اختلال‌های روانی به‌طور کامل و مناسب اضطراب را تشریح نکرده است (مارچ و همکاران، ۱۹۹۷). این مقیاس در تمایز بین گروه‌های بالینی نسبت به مقیاس اضطراب آشکار کودکان عملکرد بسیار بهتری داشته است (دیرکر، البانو، کلارک، هیمبرگ، کندال^۵ و همکاران، ۲۰۰۱). همچنین این مقیاس روایی همگرا و واگرایی قابل قبولی نیز نشان داده و اعتبار بازآزمایی معناداری در جمعیت بالینی داشته است (مارچ و همکاران، ۱۹۹۷). فولچر، ماتئوس و هامل^۶ (۲۰۰۸) و اندرسون، جُردن، اسمیت و ایندربیتزن-نولان^۷ (۲۰۰۹) با ارائه شواهد پژوهشی خود مطرح کردند که این مقیاس در مقایسه با دو مقیاس قبلی، ابزار مناسب‌تری جهت سنجش سازه اضطراب است و ضمن برخورداری از دقت بالاتر، پوشش کامل‌تری از عناصر موجود در این سازه را فراهم می‌کند. از طرفی با توجه به پژوهش‌های اشاره شده به‌نظر می‌رسد این مقیاس نسبت به سایر مقیاس‌های موجود در زمینه ارزیابی و سنجش اضطراب مزایای بیشتری داشته باشد. از طرف دیگر فقدان ابزاری روا و معتبر که در کشور ما و به‌صورتی چندبعدی به سنجش اضطراب بپردازد سبب گردید نسبت به ترجمه و بررسی اعتبار این مقیاس جهت استفاده در فرهنگ ایرانی اقدام شود. تازمینه برای استفاده از یکی از معتبرترین مقیاس‌های مورد استفاده در بحث روان‌شناسی، آسیب‌شناسی روانی، روان‌درمانگری و ارتقای سلامت روانی و آموزش بهداشت روانی در کشورمان فراهم شود. در همین راستا سوال‌های زیر مطرح شد

1. Spence, Paula, Barrett & Turner
2. Walkup, Albano, Piacentini, Birmaher, Compton, & Sherrill
3. multidimensional anxiety scale for children
4. March, Parker, Sullivan, Stallings & Conners
5. Dierker, albano, Clarke, Heimberg, Kendall & et.al
6. Fulcher, Mathews & Hammerl
7. Anderson, Jordan, Smith & Inderbitzen-Nolan

۱. آیا مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان از اعتبار قابل قبولی برخوردار است؟
۲. آیا مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان از روایی قابل قبولی برخوردار است؟
۳. آیا ساختار چهار عاملی مقیاس مذکور برای جامعه کودکان ایرانی برآزش دارد؟
۴. آیا نمره کلی این مقیاس و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت دارد؟
۵. آیا نمره کلی این مقیاس و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان پایه‌های تحصیلی تفاوت دارد؟

روش

روش پژوهش توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری آن شامل ۹۲۲۴۹ دانش‌آموز پایه سوم، چهارم و پنجم ابتدایی مدارس دولتی شهر مشهد در سال ۹۰-۸۹ بود. بریس، کمپ و سلنگار (۱۳۹۰) بر این باورند که برای انجام تحلیل عاملی حجم نمونه باید حداقل ۲۰۰ نفر باشد و هر چه این تعداد بیشتر باشد نتایج حاصل از تحلیل عاملی قابل اعتمادتر است، بنابراین در این پژوهش از بین ۹۲۲۴۹ دانش‌آموز تعداد ۵۰۷ نفر (۲۸۶ دختر و ۲۲۱ پسر) با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شد. ابتدا از بین مناطق نه‌گانه آموزش و پرورش شهر مشهد به تصادف، ۵ منطقه و سپس از بین مدارس ابتدایی موجود در هر منطقه یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه پسرانه و در مرحله بعد از هر مدرسه از بین پایه‌های سوم، چهارم و پنجم دو پایه به تصادف انتخاب شد و در نهایت دانش‌آموزان ۷ کلاس سوم، ۷ کلاس چهارم و ۶ کلاس پنجم در پژوهش شرکت کردند. همچنین از بین آزمودنی‌ها تعداد ۶۸ نفر به صورت تصادفی انتخاب شد تا در مرحله بازآزمایی که سه هفته بعد صورت می‌گرفت، شرکت کنند.

ابزارهای پژوهش

۱. مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان^۱. این مقیاس که توسط مارچ و همکاران در سال ۱۹۹۷ ساخته شد، یک ابزار خودگزارشی است که ۳۹ گویه دارد و برای ارزیابی نشانه‌های اضطراب در گروه‌های سنی ۸ تا ۱۹ سال استفاده می‌شود. هر گویه بر مبنای یک مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت از صفر تا سه (هرگز، بندرت، گاهی اوقات و همیشه) نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس چهار بُعد را اندازه‌گیری می‌کند که شامل اضطراب اجتماعی سؤال‌های شماره ۳، ۱۰، ۱۴، ۱۶، ۲۲، ۲۹، ۳۳، ۳۷، ۳۹، اضطراب جدایی سؤال‌های شماره ۴، ۷، ۱۱، ۱۷، ۱۹، ۲۳، ۲۶، ۳۰، ۳۴، اجتناب از آسیب سؤال‌های شماره ۲، ۶، ۹، ۱۳، ۲۱، ۲۵، ۲۸، ۳۲، ۳۶ و نشانه‌های

---

1. multidimensional anxiety scale for children

جسمانی سؤال‌های شماره ۱، ۵، ۸، ۱۲، ۱۵، ۱۸، ۲۰، ۲۴، ۲۷، ۳۱، ۳۵، ۳۸ است (کینجری، گینزبرگ و بارستین^۱، ۲۰۰۹). در مطالعه ایوارسون^۲ (۲۰۰۶) برای کل مقیاس ضریب آلفای ۰/۸۷ و برای خرده‌مقیاس اضطراب اجتماعی، نشانه‌های جسمانی، اجتناب از آسیب و اضطراب جدایی به ترتیب ضریب آلفای ۰/۸۳، ۰/۸۴، ۰/۷۱، ۰/۶۴ به‌دست آمد.

۲. مقیاس تجدیدنظرشده اضطراب آشکار کودکان^۳. این مقیاس توسط رینولدز و ریچموند در سال ۱۹۷۸ طراحی شد و یک ابزار خودگزارشی ۳۷ گویه‌ای است که ۲۸ گویه آن اضطراب را می‌سنجد و ۹ گویه دیگر شامل گویه‌های شماره ۴، ۸، ۱۲، ۱۶، ۲۰، ۲۴، ۳۲ و ۳۶ مقیاس دروغ‌سنج را تشکیل می‌دهد. از آنجایی که این مقیاس یکی از معتبرترین آزمون‌های سنجش اضطراب کودکان است (لست^۴، ۱۹۹۳، به‌نقل از تقوی، ۱۳۸۴)، در این پژوهش به‌عنوان ابزار همگرا استفاده شد. سطح خواندن سوال‌های این مقیاس برای کودکان ۸ تا ۱۶ سال تنظیم شده است (تقوی و علیشاهی، ۱۳۸۲). این مقیاس علائم جسمانی با سؤال‌های شماره ۱، ۵، ۹، ۱۳، ۱۷، ۲۱، ۲۵، ۲۹، ۳۲، نگرانی با سؤال‌های شماره ۲، ۶، ۱۰، ۱۴، ۱۸، ۲۲، ۲۶، ۳۰، ۳۴، ۳۷ و اضطراب اجتماعی با سؤال‌های شماره ۳، ۷، ۱۱، ۱۵، ۱۹، ۲۳، ۲۷، ۳۱، ۳۵ را ارزیابی می‌کند. پاسخ‌دهی به این سوال‌ها به صورت بلی/خیر است و به هر گویه نمره صفر یا یک تعلق می‌گیرد. برای این مقیاس، ضریب آلفای ۰/۷۸ تا ۰/۸۹ و برای اعتبار بازآزمایی آن ضریب همبستگی ۰/۶۵ تا ۰/۷۱ گزارش شده است (کندال و تریدول^۵، ۲۰۰۷). در پژوهش تقوی (۱۳۸۴) ضریب اعتبار بازآزمایی ۰/۶۷ برای این مقیاس گزارش شده است. در پژوهش حاضر نیز ضریب اعتبار پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۷ به‌دست آمد.

۳. مقیاس افسردگی کودکان^۶. این یک مقیاس خودسنجی است که کوکس^۷ (۱۹۷۷) برای سنجش علائم شناختی، رفتاری و عاطفی افسردگی در کودکان و نوجوانان ۷ تا ۱۷ ساله طراحی شد. دارای ۲۷ سوال و هر سوال شامل سه جمله است و آزمودنی یکی از سه جمله را که بیانگر احساسات، افکار و رفتار او در طول دو هفته گذشته است انتخاب می‌کند. سوال‌ها از صفر تا ۲ نمره‌گذاری می‌شود. نمره صفر نشان‌دهنده فقدان نشانه، نمره یک بیانگر نشانه متوسط و نمره ۲ بیانگر وجود نشانه آشکار است، در نتیجه دامنه نمرات از صفر تا ۵۴ است که

1. Kingery, Ginsburg & Burstein
2. Ivarsson
3. Revised Children's Manifest Anxiety Scale
4. Last
5. Treadwell
6. children's depression scale
7. Kovacs

رواسازی و بررسی اعتبار مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان

نمرات بالاتر نشان‌دهنده افسردگی بیشتر است (مکی، امیروگل و آنسال^۱، ۲۰۱۰). ایوارسون (۲۰۰۶) همسانی درونی این مقیاس را در کودکان سوئدی ۰/۸۶ گزارش کرد. در پژوهش دهشیری، نجفی، شیخی و حبیبی‌عسگرآباد (۱۳۸۸) نیز اعتبار بازآزمایی و همسانی درونی این پرسشنامه به ترتیب برابر با ۰/۸۲ و ۰/۸۳ بود. در پژوهش حاضر نیز برای این مقیاس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ به‌دست آمد.

شیوه اجرا. به‌منظور رواسازی مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان در این پژوهش، نخست پرسشنامه مذکور به فارسی ترجمه شد، سپس ترجمه آن در اختیار مترجمی که به زبان انگلیسی تسلط کامل داشت قرار گرفت تا نسبت به معادل بودن محتوای ترجمه فارسی و محتوای اصلی پرسشنامه اطمینان حاصل شود. سپس متن پرسشنامه توسط یک متخصص زبان انگلیسی از فارسی به انگلیسی مجدداً برگردانده شد. در مرحله آخر نسخه اصلی به همراه نسخه ترجمه‌شده و برگردان مجدد در اختیار سه نفر از اساتید دانشکده روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد قرارگرفت تا از جهت اعتبار صوری ارزیابی شود. پس از تأیید اساتید، پرسشنامه برای اجرا تنظیم شد. برای اجرای پرسشنامه‌ها، دانشجویان مجری پس از گرفتن مجوز از سازمان آموزش و پرورش مشهد و هماهنگی با آموزش و پرورش مناطق انتخاب‌شده، به مدارس مربوطه مراجعه کردند. پس از توجیه مسئولین مدرسه و معلمین تلاش شد تا دانش‌آموزان با علاقه‌مندی در پژوهش شرکت و برای همکاری بیشتر از دانش‌آموزان خواسته شد از نوشتن اسم خود و معلمشان پرهیز کنند. برای تکمیل پرسشنامه‌ها محدودیت زمانی وجود نداشت و این زمان به‌طور متوسط بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه طول کشید. اجرای پرسشنامه‌ها به‌صورت گروهی انجام شد. برای دانش‌آموزان پایه سوم و چهارم، آزماینده پس از خواندن دستورالعمل با انجام آزمایشی یکی از سوال‌ها به این‌صورت عمل می‌کرد که، هر سوال را دو بار با صدای بلند می‌خواند و سپس از آن‌ها می‌خواست گزینه مناسب را علامت بزنند، اما در مورد دانش‌آموزان پایه پنجم آزمونگر پس از خواندن دستورالعمل، از آن‌ها می‌خواست خودشان سوال‌ها را خوانده و پاسخ موردنظرشان را علامت بزنند.

یافته‌ها

گروه نمونه، ۴۳/۶ درصد پسر و ۵۶/۴ درصد دختر و دانش‌آموزان پایه سوم ۳۴/۷ درصد، پایه چهارم ۳۷/۱ درصد و پایه پنجم ۲۸/۲ درصد بودند. نه‌ساله ۳۳/۳ درصد، ده‌ساله ۳۴/۳ درصد، یازده‌ساله ۲۲/۷ درصد و دوازده‌ساله ۹/۷ درصد بودند. جهت پاسخگویی به سوال‌های پژوهش از محاسبات زیر استفاده شد.

---

1. Makay, Emiroğlu & Ünsal

الف. برای بررسی اعتبار^۱ مقیاس چندبعدی اضطراب از دو روش همسانی درونی^۲ و بازآزمایی^۳ استفاده و نتایج در جدول ۱ ارائه شد.

جدول ۱. ضرایب آلفا کرونباخ و بازآزمایی نمره کل و خرده مقیاس‌های اضطراب کودکان به تفکیک جنس

متغیر	ضرایب الفاکرونباخ			ضرایب بازآزمایی		
	پسر (۲۲۱)	دختر (۲۸۶)	کل (۵۰۵)	پسر (۳۳)	دختر (۳۵)	کل (۶۸)
علائم جسمانی	۰/۷۳	۰/۸۲	۰/۷۸	۰/۷۰**	۰/۷۳**	۰/۷۱**
اضطراب اجتماعی	۰/۵۸	۰/۶۵	۰/۶۲	۰/۶۴**	۰/۴۷**	۰/۵۱**
اضطراب جدایی	۰/۴۳	۰/۴۷	۰/۴۳	۰/۴۷**	۰/۸۲**	۰/۶۰**
اجتناب از آسیب	۰/۶۳	۰/۶۱	۰/۶۴	۰/۶۱**	۰/۵۵**	۰/۶۱**
نمره کل مقیاس	۰/۷۶	۰/۸۱	۰/۷۹	۰/۳۶*	۰/۶۴**	۰/۴۸**

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

طبق ضرایب آلفای کرونباخ در جدول ۱، کل مقیاس و خرده مقیاس‌های آن از همسانی درونی بالایی برخوردارند. برای تعیین ضرایب اعتبار بازآزمایی، این مقیاس مجدداً سه هفته بعد در مورد ۶۸ نفر از آزمودنی‌ها، ۳۳ دانش‌آموز پسر کلاس سوم و ۳۵ دانش‌آموز دختر کلاس چهارم که در مرحله اول پژوهش شرکت داشتند، اجرا شد. ضرایب اعتبار بازآزمایی در جدول ۱ نشان می‌دهد، کل مقیاس و خرده مقیاس‌های آن واجد اعتبار مطلوبی است.

ب. جهت بررسی روایی^۴ مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان از روش‌های مختلف نظیر روایی صوری^۵، روایی سازه^۶، روایی همگرا^۷ و روایی واگرا^۸ استفاده شد. برای بررسی روایی صوری که یکی از جنبه‌های روایی محتوایی است، پرسشنامه در اختیار سه نفر از اساتید گروه روان‌شناسی قرار گرفت که هر سه آن‌ها اتفاق نظر داشتند.

1. reliability
2. internal consistency
3. test- retest
4. validity
5. face validity
6. construct validity
7. convergent validity
8. divergent validity

جدول ۲. ماتریس همبستگی نمره کلی مقیاس و خردهمقیاس‌های اضطراب کودکان

شاخص آماری		همبستگی			
متغیرها	علائم جسمانی	اضطراب اجتماعی	اضطراب جدایی	اجتناب از آسیب	نمره کل مقیاس
علائم جسمانی	۱				
اضطراب اجتماعی	۰/۵۶**	۱			
اضطراب جدایی	۰/۳۹**	۰/۴۶**	۱		
اجتناب از آسیب	۰/۰۰۲	-۰/۰۰۸	۰/۱۳**	۱	
نمره کل مقیاس	۰/۸۰**	۰/۷۷**	۰/۶۹**	۰/۳۷**	۱

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

بررسی روایی سازه و میزان انسجام درونی مقیاس اضطراب کودکان در جدول ۲ نشان می‌دهد تمام خرده مقیاس‌ها با نمره کلی مقیاس رابطه معنادار دارند. همچنین بجز همبستگی اجتناب از آسیب با علائم جسمانی و اضطراب اجتماعی که معنادار نیست دیگر خرده-مقیاس‌ها رابطه دوطرفه معنی داری با یکدیگر نشان می‌دهند.

جدول ۳. ماتریس ضرایب همبستگی خردهمقیاس‌های پرسشنامه چندبعدی اضطراب کودکان با

ابزارهای موازی

متغیر	علائم جسمانی	اضطراب اجتماعی	اضطراب جدایی	اجتناب از آسیب	نمره کلی اضطراب
اضطراب آشکار	۰/۳۶**	۰/۳۳**	۰/۲۳**	۰/۰۴	۰/۳۸**
افسردگی	-۰/۰۰۱	۰/۰۸	۰/۰۷	-۰/۰۸	۰/۰۲

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

بررسی روایی همگرا مقیاس اضطراب آشکار در جدول ۳ نشان می‌دهد همه ضرایب به استثنای همبستگی نمره اضطراب آشکار با نمره اجتناب از آسیب، معنادار است. بررسی روایی واگرا با استفاده از پرسشنامه افسردگی کودکان و ضرایب همبستگی بین نمره کلی مقیاس چندبعدی اضطراب و خردهمقیاس‌های آن با نمره افسردگی در جدول ۳ نشان می‌دهد هیچ یک از مقادیر همبستگی مذکور معنادار نیست.

ج. برای تعیین ساختار عاملی مقیاس چندبعدی اضطراب از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده و بارهای عاملی برای سوال‌های هر عامل در جدول ۴ ارائه شد.

جدول ۴. بارهای عاملی سوال‌های در الگوی چهار عاملی

علائم جسمانی		اضطراب اجتماعی		اضطراب جدایی		اجتناب از آسیب	
سوال	بار عاملی	سوال	بار عاملی	سوال	بار عاملی	سوال	بار عاملی
۱	۰/۲۶	۳	۰/۳۱	۴	۰/۳۱	۲	۰/۲۲
۵	۰/۵۶	۱۰	۰/۵۴	۷	۰/۳۷	۶	۰/۴۳
۸	۰/۵۰	۱۴	۰/۴۷	۱۱	۰/۱۱	۹	۰/۵۸
۱۲	۰/۵۳	۱۶	۰/۳۳	۱۷	۰/۴۵	۱۳	۰/۵۱
۱۵	۰/۳۵	۲۲	۰/۴۸	۱۹	۰/۲۶	۲۱	۰/۳۲
۱۸	۰/۵۷	۲۹	۰/۱۳	۲۳	۰/۰۶	۲۵	۰/۲۹
۲۰	۰/۵۲	۳۳	۰/۴۴	۲۶	۰/۱۸	۲۸	۰/۴۳
۲۴	۰/۴۹	۳۷	۰/۵۲	۳۰	۰/۵۱	۳۲	۰/۱۳
۲۷	۰/۶۲	۳۹	۰/۲۷	۳۴	۰/۴۴	۳۶	۰/۳۶
۳۱	۰/۴۶						
۳۵	۰/۵۶						
۳۸	۰/۴۵						

جدول ۴ نشان می‌دهد مقادیر بارهای عاملی در حد قابل قبولی است.

جدول ۵. شاخص‌های برازش ساختار چهار عاملی مقیاس چندبعدی اضطراب

مجدور کای	درجه آزادی	شاخص نیکویی برازش	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده	شاخص برازندگی تطبیقی	جذر برآورد خطای تقریب
۱۰۰۸/۱۰**	۶۵۷	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۸۷	۰/۰۳

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

بر اساس نتایج مندرج در جدول ۵، مقادیر شاخص نیکویی برازش^۱، شاخص نیکویی برازش تعدیل شده^۲ و جذر برآورد خطای تقریب^۳ حکایت از برازش مدل چهار عاملی مقیاس چندبعدی اضطراب دارند؛ چرا که مقدار بزرگ‌تر از ۰/۹۰ برای شاخص برازندگی تطبیقی^۴، شاخص

1. goodness of fit index (GFI)
2. adjusted goodness of fit index (AGFI)
3. standardized root mean square residual (RMSEA)
4. comparative fit index (CFI)

رواسازی و بررسی اعتبار مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان

نیکوویی برازش و شاخص نیکوویی برازش تعدیل شده؛ و مقدار کوچکتر از ۰/۰۵ برای شاخص جذر برآورد خطای تقریب نشان دهنده برازش مناسب و مطلوب الگو است.

جدول ۶. مقایسه عملکرد دختران و پسران در مقیاس اضطراب کودکان و مؤلفه‌های آن

متغیرها	شاخص‌های آماری	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی
علائم جسمانی	دختر	۱۰/۷۲	۷/۰۷	۴/۲۲**	۵۰۵
	پسر	۱۳/۳۲	۶/۶۳		
اضطراب اجتماعی	دختر	۸/۸۳	۵/۵۹	۳/۱۵**	۵۰۵
	پسر	۱۰/۳۲	۴/۵۸		
اضطراب جدایی	دختر	۹/۹۱	۴/۲۸	۱/۵۲	۵۰۵
	پسر	۱۰/۵۰	۴/۲۹		
اجتناب از آسیب	دختر	۱۹/۶۹	۴/۵۹	-۳/۳۴**	۵۰۵
	پسر	۱۸/۲۳	۵/۱۴		
نمره کلی اضطراب	دختر	۴۹/۱۶	۱۵/۰۲	۲/۴۹**	۵۰۵
	پسر	۵۲/۳۹	۱۳/۷۵		

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

طبق جدول ۶ تفاوت دانش‌آموزان دختر و پسر در نمره کل و در خرده‌مقیاس‌های اضطراب کودکان معنادار است. نتایج آزمون لوین نیز حاکی از رعایت مفروضه برابری واریانس‌ها بود.

جدول ۷. مقایسه عملکرد آزمودنی‌ها در مقیاس اضطراب کودکان به تفکیک پایه تحصیلی

متغیرها	کلاس	میانگین	انحراف معیار	مقدار F
علائم جسمانی	سوم	۱۲/۰۸	۶/۹۷	۰/۲۰
	چهارم	۱۱/۸۶	۶/۳۰	
	پنجم	۱۱/۵۷	۷/۸۸	
اضطراب اجتماعی	سوم	۸/۹۰	۵/۲۰	۱/۶۵
	چهارم	۹/۸۷	۵/۴۲	
	پنجم	۹/۶۹	۵/۳۴	
اضطراب جدایی	سوم	۱۰/۱۷	۴/۵۱	۰/۴۰
	چهارم	۱۰/۲۲	۳/۸۹	
	پنجم	۱۰/۰۹	۴/۵۴	
اجتناب از آسیب	سوم	۱۸/۱۸	۵/۴۳	۴/۳۸**
	چهارم	۱۹/۵۲	۴/۴۳	
	پنجم	۱۹/۵۲	۴/۶۳	
نمره کلی اضطراب	سوم	۴۹/۳۴	۱۵/۵۳	۱/۰۲
	چهارم	۵۱/۴۸	۱۲/۳۰	
	پنجم	۵۰/۸۹	۱۵/۹۷	

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

طبق جدول ۷ بین دانش‌آموزان سه پایه مختلف، تنها تفاوت در نمره اجتناب از آسیب معنادار است. نتایج آزمون تعقیبی توکی نیز نشان داد دانش‌آموزان کلاس چهارم و پنجم نسبت به دانش‌آموزان کلاس سوم نمره‌های بیشتری در این خرده‌مقیاس کسب کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش در زمینه اعتبار مقیاس نشان داد همسانی درونی و ضرایب بازآزمایی نمره کلی مقیاس و خرده‌مقیاس آن قابل‌قبول و رضایت‌بخش است. به‌طورکلی یافته‌های پژوهش حاضر در مورد اعتبار مقیاس چندبعدی اضطراب با نتایج پژوهش‌های قبلی مطابقت دارد (مارچ و همکاران، ۱۹۹۷؛ رین، باربر، خلیدخان، سیگلند، دمسکی و همکاران^۱، ۲۰۰۶). همچنین، همبستگی مثبت و معنادار نمره‌های مقیاس چندبعدی اضطراب با مقیاس اضطراب آشکار بیانگر روایی همگرایی قابل‌قبول این ابزار است. از سوی دیگر، نمره‌های این مقیاس با مقیاس افسردگی هیچ‌گونه همبستگی معناداری نشان نداد و این به معنای روایی واگرایی مقیاس مذکور است. این نتایج با یافته‌های موریس، مرکل‌باخ، آلدیک، کینگ و باگی^۲ (۲۰۰۲) و رین و همکاران (۲۰۰۶) همخوانی دارد. چون همبستگی درونی خرده‌مقیاس‌های یک پرسشنامه حاکی از روایی سازه آن است، نتایج پژوهش حاضر همسو با نتایج مطالعه (مارچ و همکاران، ۱۹۹۷؛ رین و همکاران، ۲۰۰۶) نشان داد که بین خرده‌مقیاس‌های پرسشنامه چندبعدی اضطراب، همبستگی نسبتاً خوبی وجود دارد. بنابراین می‌توان گفت مقیاس چندبعدی اضطراب از روایی سازه، همگرا و واگرایی قابل‌قبولی برخوردار است.

نتایج تحلیل عاملی تأییدی نیز نشان داد که ۳۹ سوال مقیاس، دارای بار عاملی بالا هستند که با نتایج مطالعات پیشین همخوانی دارد (مارچ و همکاران، ۱۹۹۷؛ دیرکر و همکاران، ۲۰۰۱؛ موریس و همکاران، ۲۰۰۲) و تعداد مؤلفه‌های تأییدشده، برابر تعداد عامل‌های استخراج شده توسط سازنده آزمون است. بنابراین می‌توان گفت که ساختار چهار عاملی مقیاس چندبعدی اضطراب در جامعه ایرانی برازش مناسب و خوبی دارد. نتایج حاصل از مقایسه میانگین نمرات آزمودنی‌ها به تفکیک جنس و پایه تحصیلی بیانگر آن بود که این دو عامل در بروز و میزان اضطراب تأثیرگذارند. به‌این‌معنی که تفاوت معناداری بین دختران و پسران در نمره کلی مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان و چهار مؤلفه آن وجود دارد و دانش‌آموزان پسر به‌جز مؤلفه اجتناب از آسیب، در سایر مؤلفه‌ها نسبت به دانش‌آموزان دختر اضطراب بیشتری را

1. Rynn, Barber, Khalid-Khan, Siqueland, Dembiski & et.al

2. Muris, Merckelbach, Ollendick, King, & Bogie

رواسازی و بررسی اعتبار مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان

تجربه می‌کنند که با نتایج بررسی‌های مارچ و همکاران (۱۹۹۷)، دیرکر و همکاران (۲۰۰۱) و موریس و همکاران (۲۰۰۲) ناهمسان است و این نتیجه احتمالاً ناشی از تفاوت‌های فرهنگی است. همچنین تفاوت معناداری بین دانش آموزان پایه‌های سوم، چهارم و پنجم تنها در نمره اجتناب از آسیب وجود داشت. در تبیین این یافته می‌توان گفت با افزایش سن و رشد شناختی، کودکان خطرناک بودن یک موقعیت را بیشتر درک و سعی می‌کنند از آن موقعیت اجتناب کنند، بنابراین نگرانی و اضطراب آن‌ها برای اجتناب از آسیب در سطح بالاتری است. در مجموع، یافته‌های موجود اعتبار و روایی مقیاس چندبعدی اضطراب را تأیید می‌کند. بنابراین مقیاس مذکور ابزار مناسبی برای سنجش و ارزیابی اضطراب کودکان ایرانی برای پژوهش‌های روان‌شناختی و تربیتی به‌شمار می‌آید. با توجه به این‌که پژوهش حاضر به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس چندبعدی اضطراب در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی پرداخته است، پیشنهاد می‌شود بررسی‌های مشابهی در مقاطع راهنمایی و دبیرستان نیز صورت گیرد.

منابع

- بریس، نیکلا، کمپ، ریچارد، سنلگار، رزمی (۱۳۹۰). تحلیل داده‌های روان‌شناسی با برنامه SPSS. ترجمه خدیجه علی آبادی و سیدعلی صمدی. ویرایش سوم، چاپ هفتم، تهران: نشر دوران. (تاریخ انتشار به زبان اصلی، ۲۰۰۶)
- تقوی، محمدرضا. (۱۳۸۴). هنجاریابی مقیاس اضطراب آشکار کودکان (RCMAS) برای دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی در شیراز. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، زمستان، ۴۲(۴)*: ۱۷۹-۱۸۸.
- تقوی، محمدرضا، و علیشاهی، محمدجواد. (۱۳۸۲). بررسی اعتبار و روایی پرسشنامه اضطراب آشکار کودکان (RCMAS). *مجله روان‌شناسی، زمستان، ۷(۴)*: ۳۵۷-۳۴۳.
- دهشیری، غلامرضا، نجفی، محمود، شیخی، منصوره، حبیبی عسگرآباد، مجتبی. (۱۳۸۸). بررسی مقدماتی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه افسردگی کودکان (CDI). *فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۱۵(۱۸)*: ۱۷۷-۱۵۹.

- Anderson, E. R., Jordan, J. A., Smith, A. S. J., & Inderbitzen-Nolan, H. M. (2009). An examination of the MASC social Anxiety scale in a non-referred sample of adolescents. *Journal of Anxiety disorder*, 23(8): 1098-1105.
- Baldwin, J., & Dadds, M. (2007). Reliability and validity of parent and child versions of the multidimensional anxiety scale for children in community samples. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 46(2): 252-260.

- Barbosa, J., Tannock, R., & Manassis, K. (2002). Measuring anxiety: parent-child reporting differences in clinical samples. *Depression and Anxiety*, 15(2): 61-65.
- Dierker, L. C., albano, A. M., Clarke, G. N., Heimberg, R. G., Kendall, P. C., Merikangas, K. R., Lewinsohn, P. M, Offord, D. R., Kessler, R., & Kupfer, D. J. (2001). screening for Anxiety and depression in early adolescence. *Journal of the american academy of child & adolescent psychiatry*, 40(8): 929-936.
- Esbjörn, B. H., Hoeyer, M., Dyrborg, J., Leth, I., & Kendall, P. C. (2010). prevalence and co-morbidity among Anxiety disorder in a national cohort of psychiatrically referred children and adolescents. *Journal of Anxiety Disorders*, 24(8): 866-872.
- Fulcher, E. P., Mathews, A., & Hammerl, M. (2008). Rapid acquisition of emotional information and attentional bias in children. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 39(3): 321-339.
- Ishikawa, S., Sato, H., & Sasagawa, S. (2009). Anxiety disorder symptoms in Japanese children and adolescent. *Journal of Anxiety Disorders*, 23(1): 104-111.
- Ivarsson, T. (2006). Normative data for the Multidimensional Anxiety Scale for Children (MASC) in Swedish adolescents. *Nordic Journal Psychiatry*, 60(2): 107-113.
- Kendall, P. C., Treadwell, K. R. H. (2007). The Role of Self-Statements as a Mediator in Treatment for Youth With Anxiety Disorders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75(3): 380-389.
- Kingery, J. N., Ginsburg, G. S., & Burstein, M. (2009). Factor Structure and Psychometric Properties of the Multidimensional Anxiety Scale for Children in an African American Adolescent Sample. *Child Psychiatry and Human Development*, 40(2): 287-300.
- Makay, B., Emiroğlu, N., & Ünsal, E. (2010). Depression and anxiety in children and adolescents with familial Mediterranean fever. *Clinical Rheumatology*, 29(4): 375-379.
- Manassis, K. (2008). *Keys to Parenting Your Anxious Child*. Barron's Educational Series.
- March, J. S., Parker, J. D., Sullivan, K., Stallings, P., & Conners, C. K. (1997). The multidimensional anxiety scale for children (MASC): Factor structure, reliability and validity. *Journal of the American academy of child & adolescent psychiatry*, 36(4): 554-565.
- Muris, P., Dreessen, L., Bogels, S., Weckx, M., van Melick, M. (2004). A questionnaire for screening a broad range of DSM-defined anxiety disorder symptoms in clinically referred children and adolescents. *Journal Child Psychology Psychiatry*, 45(4): 813-820.
- Muris, P., Merckelbach, H., Ollendick, T., King, N., & Bogie, N. (2002). Three traditional and three new childhood anxiety questionnaires: Their reliability

and validity in a normal adolescent sample. *Behaviour Research and Therapy*, 40(7): 753-772.

Pine, D., Helfinstein, S., Bar-Haim, Y., Nelson, E., & Fox, N. (2009). Challenges in developing novel treatments for childhood disorders: lessons from research on anxiety. *Neuropsychopharmacology*, 34(1): 213-28.

Rynn, M., Barber, J., Khalid-Khan, S., Siqueland, L., Dembiski, M., McCarthy, K. S., & Gallop, R. (2006). The psychometric properties of the MASC in a pediatric psychiatric sample. *Journal Anxiety Disorder*, 20(2): 139-157.

Spence, S. H., Paula, M., Barrett, C., & Turner, M. (2003). Psychometric Properties of the Spence Children's Anxiety Scale with Young Adolescents. *Journal of Anxiety Disorder*, 17(6): 605-625.

Walkup, J. T., Albano, A. M., Piacentini, J., Birmaher, B., Compton, S. N., & Sherrill, J. T. (2008). Cognitive behavioral therapy, sertra line, or a combination in childhood anxiety. *The new england journal medicine*, 359(27): 53-66.

مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان

همیشه	گاهی	بندرت	هرگز	لطفاً جملات زیر را با دقت بخوانید و از میان ۴ گزینه هرگز، به ندرت، گاهی اوقات و همیشه بهترین گزینه را که بیان کننده نظر شماست، انتخاب کنید.
				۱. من احساس نگرانی یا ناراحتی می‌کنم.
				۲. من معمولاً از دیگران اجازه می‌گیرم.
				۳. من از این که دیگران به من بخندند، نگرانم.
				۴. وقتی پدر و مادرم از من دور می‌شوند، می‌ترسم.
				۵. من در نفس کشیدن مشکل دارم.
				۶. من همیشه مواظب خطرهای هستم.
				۷. تصور رفتن به اردو برای من ترس آور است.
				۸. من ترس و دلهره دارم.
				۹. من خیلی تلاش می‌کنم که از والدین و معلم‌هایم اطاعت کنم.
				۱۰. من از این که بچه‌های دیگر بخوانند مرا مسخره کنند، می‌ترسم.
				۱۱. من سعی می‌کنم در نزدیکی پدر و مادرم بمانم.
				۱۲. من احساس ضعف و سرگیجه می‌کنم.
				۱۳. من ابتدا همه چیز را به دقت بررسی می‌کنم.
				۱۴. من از این که در کلاس اسمم را صدا بزنند، نگرانم.
				۱۵. من فرد پر جنب و جوشی هستم.
				۱۶. من از این که دیگران مرا احمق بدانند، می‌ترسم.

				۱۷. من شب‌ها لامپ اتاقم را روشن می‌گذارم.
				۱۸. من در قفسه سینه‌ام احساس درد می‌کنم.
				۱۹. من از این که بدون خانواده‌ام جایی بروم، دوری می‌کنم.
				۲۰. من حس عجیب، غریب و غیرواقعی دارم.
				۲۱. من سعی می‌کنم آن چه را که دیگران دوست دارند، انجام دهم.
				۲۲. من از این که دیگران درباره من چگونه فکر می‌کنند، نگرانم.
				۲۳. من از تماشای فیلم‌های سینمایی و برنامه‌های ترسناک، خودداری می‌کنم.
				۲۴. قلبم به سرعت می‌تپد یا تپش قلب دارم.
				۲۵. من از چیزهایی که مرا ناراحت می‌کنند، دوری می‌کنم.
				۲۶. من کنار یکی از اعضای خانواده‌ام می‌خوابم.
				۲۷. من احساس بی‌قراری و ناآرامی، می‌کنم.
				۲۸. من سعی می‌کنم هر کاری را کاملاً درست انجام دهم.
				۲۹. من از این که کار احمقانه یا شرم‌آوری انجام دهم، نگرانم.
				۳۰. من از سوار شدن به ماشین یا اتوبوس می‌ترسم.
				۳۱. من حالت تهوع دارم.
				۳۲. اگر ناراحت شوم یا بترسم، بلافاصله به کسی اطلاع می‌دهم.
				۳۳. من از این که کاری را در جمع انجام دهم، عصبی می‌شوم.
				۳۴. آب و هوای بد، تاریکی، ارتفاع، حیوانات و حشرات، مرا می‌ترسانند.
				۳۵. دست‌هایم می‌لرزند.
				۳۶. من شرایط را کاملاً بررسی می‌کنم تا مطمئن شوم که همه چیز امن است.
				۳۷. برای من سخت است که از بچه‌های دیگر بخواهم با من بازی کنند.
				۳۸. احساس می‌کنم دست‌هایم عرق کرده یا سرد می‌شوند.
				۳۹. من خجالتی هستم.

مقیاس تجدیدنظرشده اضطراب آشکار کودکان

"آنچه فکر و احساس می‌کنم"

۱. تصمیم‌گیری برایم مشکل است. بلی خیر
۲. وقتی کارها مطابق میل من پیش نمی‌روند، ناراحت می‌شوم. بلی خیر
۳. به‌نظر می‌رسد دیگران کارها را راحت‌تر، از آنچه من می‌توانم، انجام می‌دهند. بلی خیر
۴. هرکس را که می‌شناسم، دوست دارم. بلی خیر
۵. خیلی اوقات دچار تنگی نفس می‌شوم. بلی خیر

۶. بیشتر اوقات نگران هستم. بلی خیر
۷. از بسیاری از چیزها می‌ترسم. بلی خیر
۸. همیشه مهربان هستم. بلی خیر
۹. خیلی زود ناراحت می‌شوم. بلی خیر
۱۰. نگرانم از اینکه در آینده والدینم به من چه خواهند گفت. بلی خیر
۱۱. احساس می‌کنم دیگران از راه و روش من در انجام کارها خوششان نمی‌آید. بلی خیر
۱۲. همیشه رفتار خوبی با اطرافیانم دارم. بلی خیر
۱۳. شب‌ها به سختی به خواب می‌روم. بلی خیر
۱۴. نگرانم از اینکه مردم درباره‌ام چه فکر می‌کنند. بلی خیر
۱۵. حتی وقتی در جمع افراد هستم، احساس تنهایی می‌کنم. بلی خیر
۱۶. همیشه خوشحال هستم. بلی خیر
۱۷. بیشتر اوقات در شکم احساس درد می‌کنم. بلی خیر
۱۸. خیلی زود به من برمی‌خورد و ناراحت می‌شوم. بلی خیر
۱۹. احساس می‌کنم دستهایم عرق می‌کنند. بلی خیر
۲۰. من همیشه خوش اخلاق هستم. بلی خیر
۲۱. خیلی زیاد احساس خستگی می‌کنم. بلی خیر
۲۲. در مورد آنچه که قرار است اتفاق بیفتد، نگران هستم. بلی خیر
۲۳. بچه‌های دیگر از من خوشحال‌تر هستند. بلی خیر
۲۴. همیشه حقیقت را می‌گویم. بلی خیر
۲۵. خواب‌های بد می‌بینم. بلی خیر
۲۶. وقتی از من ایراد می‌گیرند، ناراحت و عصبانی می‌شوم. بلی خیر
۲۷. احساس می‌کنم کسی به من خواهد گفت که کارها را نادرست انجام می‌دهم. بلی خیر
۲۸. من هرگز خشمگین نمی‌شوم. بلی خیر
۲۹. بعضی اوقات به حالت وحشت‌زده از خواب بیدار می‌شوم. بلی خیر
۳۰. وقتی که می‌خواهم بخوابم، نگران هستم. بلی خیر
۳۱. جمع کردن حواس روی تکالیف مدرسه برایم مشکل است. بلی خیر
۳۲. من هرگز پشت سر دیگران حرف نمی‌زنم. بلی خیر
۳۳. در جایی که می‌نشینم، خیلی تکان می‌خورم. بلی خیر
۳۴. عصبی هستم. بلی خیر
۳۵. خیلی‌ها با من مخالفند. بلی خیر
۳۶. هرگز دروغ نمی‌گویم. بلی خیر
۳۷. بیشتر وقت‌ها نگران این هستم که اتفاق بدی برایم بیفتد. بلی خیر

مقیاس افسردگی کودکان

۲۷ سوال این پرسشنامه احساسات و افکار مختلف را ارائه می‌دهد. یک‌به‌یک سوال‌ها را بخوانید و هر یک را که بیشتر مربوط به کارها، احساسات و افکار شما در طول دو هفته گذشته است انتخاب کنید. در مقابل جمله‌ای که انتخاب می‌کنید، علامت × بزنید.

۱. الف. گاهی اوقات غمگین هستم. ب. بسیاری از اوقات غمگین هستم. ج. همیشه غمگین هستم.
۲. الف. هیچ چیز کاملاً بر وفق مراد من نیست. ب. مطمئن نیستم که همه چیز بر وفق مراد من باشد. ج. همه چیز بر وفق مراد من است.
۳. الف. من تقریباً به هرکاری دست می‌زنم، موفق می‌شوم. ب. من در بعضی کارها موفق نیستم. ج. من در خیلی کارها موفق نیستم.
۴. الف. خیلی چیزها برایم جالب و سرگرم‌کننده است. ب. چیزهای کمی وجود دارند که برایم سرگرم‌کننده باشند. ج. هیچ چیز برایم سرگرم‌کننده نیست.
۵. الف. من همیشه احساس ناراحتی می‌کنم. ب. من اغلب اوقات احساس ناراحتی می‌کنم. ج. من گاهی اوقات احساس ناراحتی می‌کنم.
۶. الف. گاهی اوقات فکر می‌کنم که حادثه بدی برایم اتفاق خواهد افتاد. ب. می‌ترسم که حادثه نامطلوبی برایم اتفاق افتد. ج. من مطمئن هستم که حوادث وحشتناکی برایم اتفاق خواهد افتاد.
۷. الف. از خودم بیزارم. ب. من از خودم خوشم نمی‌آید. ج. من خیلی از خودم راضی هستم.
۸. الف. وقتی اوضاع رو به راه نیست، من خود را مقصر می‌دانم. ب. وقتی اوضاع رو به راه نیست، بیشتر اوقات خود را مقصر می‌دانم. ج. وقتی اوضاع رو به راه نیست، معمولاً من مقصر نیستم.
۹. الف. من همیشه به مرگ فکر می‌کنم. ب. من اغلب به مرگ فکر می‌کنم. ج. من گاهی اوقات به مرگ فکر می‌کنم.
۱۰. الف. من دلم می‌خواهد همیشه گریه کنم. ب. من اغلب اوقات دلم می‌خواهد گریه کنم. ج. من گاهی اوقات دلم می‌خواهد گریه کنم.
۱۱. الف. همیشه چیزی مرا آزار می‌دهد. ب. اغلب اوقات چیزی مرا آزار می‌دهد. ج. گاهی اوقات چیزی مرا آزار می‌دهد.
۱۲. الف. من خیلی دوست دارم که با دیگران باشم. ب. معمولاً دوست ندارم که با دیگران باشم. ج. من هیچ‌گاه دوست ندارم که با دیگران باشم.
۱۳. الف. وقتی در برابر چند موضوع قرار می‌گیرم نمی‌توانم تصمیم بگیرم. ب. وقتی در برابر چند موضوع قرار می‌گیرم تصمیم‌گیری برایم دشوار است. ج. وقتی در برابر چند موضوع قرار می‌گیرم خیلی راحت تصمیم می‌گیرم.
۱۴. الف. قیافه و وضع جسمی من خیلی خوب است. ب. چیزهایی در بدن و قیافه من وجود دارد که از آن‌ها خوشم نمی‌آید. ج. من خود را زشت تصور می‌کنم.

رواسازی و بررسی اعتبار مقیاس چندبعدی اضطراب کودکان

۱۵. الف. من برای انجام تکالیف خود همیشه باید به خود فشار بیاورم. ب. برای انجام تکالیف خود غالباً باید به خود فشار بیاورم. ج. برای انجام تکالیف خود هیچ مشکلی حس نمی‌کنم.
۱۶. الف. شب‌ها همیشه به زحمت به خواب می‌روم. ب. من اغلب به زحمت به خواب می‌روم. ج. من شب‌ها خیلی زود و راحت می‌خوابم.
۱۷. الف. من گاهی اوقات احساس خستگی می‌کنم. ب. من اغلب اوقات احساس خستگی می‌کنم. ج. من همیشه احساس خستگی می‌کنم.
۱۸. الف. اکثر اوقات میل به غذا خوردن ندارم. ب. اغلب اوقات میل به غذا خوردن دارم. ج. من همیشه اشتهای خوبی برای خوردن دارم.
۱۹. الف. وقتی جایی از بدنم درد می‌گیرد نگران نمی‌شوم. ب. وقتی جایی از بدنم درد می‌گیرد نگران می‌شوم. ج. وقتی جایی از بدنم درد می‌گیرد همیشه نگران می‌شوم.
۲۰. الف. من هیچ‌گاه احساس تنهایی نمی‌کنم. ب. من اغلب اوقات احساس تنهایی می‌کنم. ج. من همیشه احساس تنهایی می‌کنم.
۲۱. الف. من هیچ‌گاه در مدرسه تفریح نمی‌کنم. ب. من بندرت در مدرسه تفریح می‌کنم. ج. من غالباً در مدرسه تفریح می‌کنم.
۲۲. الف. من دوستان زیادی دارم. ب. من فقط چند دوست دارم. ج. من هیچ دوستی ندارم.
۲۳. الف. نمرات درسی من خوب است. ب. نمرات درسی من مثل سابق خوب نیست. ج. من در درس‌هایی که قبلاً نمرات خوب می‌آوردم، نمرات بد می‌آورم.
۲۴. الف. من کارها را مانند دیگران به‌خوبی انجام می‌دهم. ب. اگر دلم بخواهد می‌توانم کارها را مثل دیگران انجام دهم. ج. من کارها را نه بهتر و نه بدتر از دیگران انجام می‌دهم.
۲۵. الف. هیچ‌کس واقعاً مرا دوست ندارد. ب. من شک دارم که کسی مرا دوست داشته باشد. ج. من مطمئن هستم که کسی مرا دوست دارد.
۲۶. الف. معمولاً کاری را که از من می‌خواهند انجام می‌دهم. ب. اغلب اوقات، کاری را که از من می‌خواهند انجام نمی‌دهم. ج. من هیچ‌گاه کاری را که از من می‌خواهند، انجام نمی‌دهم.
۲۷. الف. من با دیگران تفاهم دارم. ب. اغلب اوقات با دیگران دعوا می‌کنم. ج. من همیشه با دیگران دعوا می‌کنم.